

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

оборонного сектору держави. Однією із головних сфер державного управління, що здійснює фінансове обслуговування діяльності Збройних сил України та інших суміжних органів є економічна. Нехтування нормативним забезпеченням економічної складової в умовах воєнного стану та її інтеграція у військові потреби може призвести до паралізування національної економіки, і як наслідок до фактичної неспроможності забезпечення потреб безпекових органів.

Невирішеними проблемами у секторі нормативного забезпечення мобілізаційних процесів залишаються бронювання та відстрочки військовозобов'язаних під час мобілізаційних процесів в умовах воєнного стану, навіть зважаючи на активні законодавчі зміни у цьому аспекті. На жаль, державне управління не повністю регулює питання збереження стану податкових надходжень від суб'єктів господарювання, що згодом може призвести до зростання рівня дефіциту державного бюджету. Сучасний підхід до регулювання мобілізаційних процесів ставить пріоритет на задоволення кількісних кадрових ресурсів лише у силові органи, нівелюючи економічними потребами держави. Через це пропонується узгодити питання щодо бронювання військовозобов'язаних, які працюють на різних підприємствах і виконують мобілізаційні завдання, оскільки залучення таких осіб до силових органів потенційно може призвести до фактичної втрати необхідної виробничої потужності у виробництві критичних ресурсів для потреб Збройних сил України та інших органів.

Отже, нормативно-правове забезпечення мобілізаційних процесів в умовах воєнного стану потребує безперервного розвитку, оскільки сучасні національні та геополітичні умови навколо України швидко змінюються. Для розвитку та адаптації нормативно-правового регулювання до реальних безпеково-оборонних умов варто застосувати новий підхід до порядку проходження військової служби, розробити нові програми та стратегії щодо підвищення якості мобілізаційних процесів та провести градацію мобілізації кадрових ресурсів за галузевим принципом.

Список використаних джерел

1. Крикун П. М., Павленко В. І., Кравчук В. В. Розвиток оборонного планування як складової національної системи планування у сфері безпеки та оборони за умов наближення до процедур і стандартів НАТО. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2017. № 2. С. 44–48.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 03.02.2024).
3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3543-12> (дата звернення: 03.02.2024).

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, мобілізація, державне управління, воєнний стан.

Keywords: regulatory and legal support, mobilization, state administration, martial law.

Барасій Віта Юріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри політичних теорій*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ

У процесі політичних трансформацій, пов'язаних із переходом від індустріального до постіндустріального суспільства та формуванням інформаційного суспільства, на перший план виходять не виробничі чи економічні відносини, а зміни у соціальній структурі. Зокрема, най-

більш політично активною стає частина середнього класу, влада якої пов'язана не з економічним, а символічним капіталом.

Сучасні дослідники визначають зміну парадигми комунікації у інформаційному суспільстві порівняно із індустріальним та відзначають, що суспільство «занурене» у медіакратію. М. Конопка використовує такі терміни, як «медіакратія», «інфотейнмент», «медіатизація публічного простору», «таблордизація», та «політейнмент» (поєднання розважального та політичного контенту) для маркування нового типу політичних відносин, які повною мірою залежать від публічної репрезентації у масмедіа [1].

З'являються нові простори соціальної взаємодії (віртуальний простір, цифровий простір, символічний простір, дискурсивний простір тощо), розвиток комунікацій спричиняє появу феномену медіатизації політики та соціальних мереж, а головне – постають нові класи та соціальні групи. Вони починають активно впливати на політичні відносини, намагаючись забезпечити собі місце у системі політичного представництва, формують порядок денний суспільства та влади. Так, з розвитком електронних медіа почав своє сходження до політики та здобуття влади новий політичний клас – медіакратія. На думку М. Геде (M. Goede) актуалізується потреба пошуку нової концептуальної основи для функціонування та взаємодії медіа, демократії та урядування. У праці «Медіа, Демократія та Урядування» зазначається, що сучасна політика функціонує як телевізійне реаліті-шоу, у якому медіа визначають рамки для політичних дебатів, медіакратія завдяки власній мові та правилам спрощує зміст суспільних проблем, а кібердемократія відкриває можливості для збільшення кількості креативних користувачів, які спільно створюють політичний контент [2].

Влада медіакратії заснована на контролі над основним ресурсом людства XXI століття – інформацією. У зв'язку із цим не є перебільшенням стверджувати, що політичний вплив класу медіакратії (до якого належать власники та редактори провідних медіа і журналісти) напряду пов'язується із зростанням символічного капіталу масмедіа: переходом до «теледемократії» та медіатизації політики.

Починаючи із другої половини XX століття результат виборів вирішується не на мітингах чи протестних акціях, а у затишних та технологічних телевізійних студіях під час дебатів. Медіакратія стає новим політичним класом [3].

Цей новий політичний клас поступово підпорядковує вимогам телебачення щодо формату та рейтингу усі соціальні простори – від спорту та політики до культури та освіти. На початку XXI століття відбувається чергова трансформація інформаційного суспільства та зміна комунікативної парадигми від комунікації «одного з багатьма» до моделі комунікації «багатьох із багатьма», а замість телебачення місце основного «медіуму» посідають соціальні мережі. Відповідно, телевізійна медіакратія поступається впливом новій медіакратії – власникам соціальних мереж, лідерам громадської думки та інфлюенсерам. Як вже доводилось зазначати: «Цифровізація суспільства спричиняє нові вимоги до політичного лідерства, трансформує відносини у трикутнику масмедіа – демократія – уряд. Якщо раніше політичний лідер мав відповідати вимогам формату та рейтингу традиційних медіа (головним чином – телебачення), то відтепер його/її кар'єра залежить від кількості переглядів на YouTube та популярності у соціальних мережах. Передусім, під час переходу до інтернет-комунікацій зникли обмеження щодо студійного формату, які були у телевізійну еру» [4, с. 140].

У соціальних мережах за допомогою публічної критики та обговорення, без перебільшення, вирішується доля як окремих політичних діячів (які можуть стати об'єктом політичного хайпу, хейту та цькування), політичних інститутів та правил політичної поведінки і взаємодії. Визначимо соціальну мережу як «онлайн-платформу, де користувачі можуть створювати профілі, встановлювати зв'язки з іншими та обмінюватися інформацією. Основними елементами соціальних мереж є особисті профілі, зв'язки (друзі, підписники, контакти), стрічка новин та можливості спілкування (чати, коментарі, лайки тощо)» [5].

Політичний вплив мережевої медіакратії, яка прийшла на зміну телевізійній медіакратії, обумовлений тим, що «...кількість користувачів соціальних мереж у світі налічує майже 5

мільярдів, що становить близько 60% населення планети. А стандартний користувач в середньому проводить у соціальних мережах близько двох з половиною годин на день» [5]. В Україні рейтинг соціальних мереж та платформ виглядає наступним чином: «YouTube – 23 мільйони, Facebook – 15,6 мільйона, Instagram – 13,2 мільйона, TikTok – 12 мільйонів» [5].

До найбільш відомих прикладів прояву влади нової мережевої медіакратії слід віднести: 1) серію революційних подій у багатьох країнах світу – від «Арабської весни» до «Революції Гідності», у яких громадяни організовувались за допомогою соціальних мереж; 2) активне використання соціальних мереж політичним класом та, водночас, підпорядкуванням дій політиків правилам поведінки у соціальних мережах. Слід також згадати декілька сумнозвісних прикладів збору інформації про громадян у соціальних мережах та побудову виборчих кампаній на основі алгоритмів аналізу пошукових запитів у соціальних мережах; 3) створення нової комунікативної стратегії, завдяки якій нова медіакратія нав'язує власний порядок денний – хайпу.

У її основі знаходяться «...звичайні вертикальні відео та популістська ворожа риторика... Форми поширення контенту та швидкість зміни трендів у соціальних мережах призводять до того, що користувачі все менше звертають увагу на певну інформацію та перенасичуються нею. Щоб привернути увагу, творці контенту, особливо політики, все частіше використовують популістську риторику: гасла замість пояснень, персоналізовану риторику та заклики замість діалогу. У такий спосіб вони групують навколо себе прихильників, використовуючи алгоритми та «камери відлуння». Вони також створюють образ «сильного лідера», який не боїться «говорити прямо» [6].

Отже, у сучасних умовах продовжується експансія власників, співробітників та активних професійних користувачів медіа на простір політики та владних відносин. На змуну телевізійній медіакратії приходить новий політичний клас – мережева медіакратія.

Список використаних джерел

1. Konopka M. N. Society immersed in mediocracy. The Future of Political Leadership in the Digital Age Neo-Leadership, Image and Influence / ed. by Agnieszka Kasińska-Metryka, Tomasz Gajewski. 2021. P. 17-33.
2. Goede M. Media, democracy and governance. Knowledge democracy: Consequences for science, politics, and media. Berlin, Heidelberg: Springer, 2010. P. 113-124. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-642-11381-9_10
3. Яковлев Д. В. Медіакратія – новий політичний клас. *Політологія, філософія, соціологія: контури міждисциплінарного перетину*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2014. С. 145–147.
4. Барасій В. Ю. Електоральний процес в епоху цифровізації: медіакратія, «Дія», медіа-скандали. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 45. С. 139-144. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/45_2023/26.pdf
5. 30 фактів про соціальні мережі: про цікаве у цифрах. *PROject SEO*. URL: <https://project-seo.net/blog-uk/30-faktiv-pro-socialni-merezhi/>
6. Патока М. Хайп демократії: Яка роль соціальних мереж у радикалізації демократичного процесу та його масовому впливі? *Громадянська мережа ОПОРА*. 29 грудня 2023 р. URL: https://www.oporaua.org/polit_ad/hayp-demokratiyi-yaka-rol-social-nih-merezh-u-radikalizaciyi-demokratchnogo-procesu-ta-yogo-masovomu-vplivi-25064

Ключові слова: медіакратія, політика, соціальні мережі, теледемократія, мережева медіакратія, політичний клас, політична комунікація.

Keywords: mediocracy, politics, social networks, teledemocracy, network mediocracy, political class, political communication.